

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)

«___» _____ 2025 р.

РЕФЕРАТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за бакалаврською програмою професійного спрямування
«Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування»
на тему: **«Виконання місцевих бюджетів України»**

Виконавець:

студент 41 групи ФФБС:

Магдієв Ідріс Хірамагомедович _____

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Кир'язова Тетяна Олександрівна _____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасних умовах децентралізації влади в Україні значно зростає роль місцевих бюджетів як інструменту фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад. Саме ефективне формування і виконання місцевих бюджетів є запорукою стабільного функціонування органів місцевого самоврядування, задоволення потреб населення та підвищення рівня життя в регіонах.

Місцеві бюджети, як складова бюджетної системи України, відображають фінансові можливості відповідних адміністративно-територіальних одиниць та виступають основним джерелом фінансування місцевих програм і проектів. Водночас процес виконання місцевих бюджетів супроводжується низкою проблем, серед яких – нерівномірність надходжень, певна залежність від трансфертів, недосконалість планування доходів і видатків, а також недостатній рівень фінансової самостійності територіальних громад.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз виконання місцевих бюджетів України, виявлення проблем та обґрунтування рекомендацій щодо підвищення ефективності виконання місцевих бюджетів із врахуванням сучасних соціально-економічних умов.

Відповідно до поставленої мети були визначені наступні завдання:

- розглянути передумови та дослідити етапи розвитку місцевих бюджетів в Україні;
- розкрити сутність і значення функції місцевих бюджетів в економічній системі країни;
- дослідити організаційно-правові аспекти формування та виконання місцевих бюджетів в Україні;
- провести моніторинг формування дохідної частини місцевих бюджетів України;
- визначити тенденції виконання видаткової частини місцевих бюджетів в Україні;
- провести моніторинг виконання бюджету Одеської міської територіальної громади;
- дослідити досвід зарубіжних країн у виконанні місцевих бюджетів та можливості його застосування в Україні;
- виявити проблеми виконання місцевих бюджетів України та запропонувати напрями їх усунення.

Об'єктом дослідження виступає процес виконання місцевих бюджетів.

Предметом дослідження є економічні відносини між державою, юридичними та фізичними особами, що виникають у процесі виконання місцевих бюджетів.

Методи дослідження. В процесі виконання кваліфікаційної роботи використано комплекс загальнонаукових методів: історичного аналізу, спостереження, порівняння, статистичного аналізу, економічного аналізу, метод обробки показників у динаміці, метод класифікації, метод графічного узагальнення, групування.

Інформаційна база дослідження. Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, Закони України, дані Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, дані сайту Одеської міської територіальної громади, праці вітчизняних та зарубіжних науковців, підручники, навчальні

посібники, монографії, Інтернет-ресурси, які узагальнюють інформацію щодо виконання місцевих бюджетів.

Структура кваліфікаційної роботи: робота складається з вступу, трьох розділів, висновок, використаних джерел та додатків. Обсяг роботи викладено на 83 сторінках, список використаних джерел – 60 найменувань. Робота містить 15 таблиць, 24 рисунків та 4 додатки на 4 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи бакалавра розглядаються теоретичні та організаційні аспекти формування та виконання місцевих бюджетів, у тому числі розкрито етапи розвитку місцевих бюджетів в Україні, сутність і значення місцевих бюджетів в економічній системі країни, розглянуто організаційно-правові аспекти формування та виконання місцевих бюджетів в Україні.

У другому розділі здійснено моніторинг формування дохідної частини місцевих бюджетів України; визначено тенденції виконання видаткової частини місцевих бюджетів, проведено моніторинг виконання бюджету Одеської міської територіальної громади. досвід

У третьому розділі досліджено досвід зарубіжних країн у виконанні місцевих бюджетів та можливості його застосування в Україні, виявлено проблеми виконання місцевих бюджетів України та запропоновано напрями їх усунення. Зроблено висновки.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі бакалавра на тему «Виконання місцевих бюджетів України», здійснено теоретичне узагальнення та аналіз формування та використання коштів місцевих бюджетів, виявлено проблеми виконання місцевих бюджетів України та обґрунтовано напрями їх усунення. У результаті проведеного дослідження сформульовано висновки:

1. Місцеві бюджети відіграють важливу роль у фінансуванні: першочергових заходів; пріоритетних програм розвитку соціально-культурної сфери; заходів соціального захисту населення тощо. Рівень виконання дохідної частини місцевих бюджетів визначає можливості місцевих органів влади щодо своєчасного та повного виконання своїх зобов'язань.

2. Невирішеними проблемами залишаються - недостатня власна ресурсна база місцевих бюджетів, нечіткий розподіл повноважень між рівнями влади (що призводить до дублювання видаткових функцій), непрозорість у бюджетному процесі, а також відсутність стимулів у органів місцевого самоврядування шукати альтернативні джерела доходів. Нестабільність дохідної бази місцевих бюджетів; незначна роль місцевих податків і зборів у порівнянні з загальнодержавними; незначний перелік місцевих податків і зборів у порівнянні з зарубіжними країнами; все ще мізерна фіскальна роль місцевих податків і зборів і, як наслідок, низька їх питома вага в доходах місцевих бюджетів. Забезпечення збалансування місцевих бюджетів та покриття зростаючих видатків за рахунок надходжень.

3. Бюджетне та податкове законодавство не забезпечує належного балансу, що ускладнює для територіальних громад досягнення фінансової незалежності через формування достатньої власної дохідної бази. Недостатні надходження власних та закріплених доходів протягом багатьох років перешкоджає місцевим органам влади в Україні ефективно реалізовувати свої функції, як власні, так і ті, що їм делеговані. Недостатні обсяги власних та закріплених доходів не стимулювали місцеві органи влади активно шукати альтернативні джерела фінансування для належного виконання своїх функцій та завдань.

4. Чинна система формування місцевих бюджетів не повністю враховує реальні потреби регіонів, оскільки не забезпечує органи місцевого самоврядування необхідними фінансовими ресурсами для ефективного виконання їхніх повноважень. Як наслідок, це ускладнює створення належних умов для їхньої роботи та обмежує можливості у наданні населенню якісних і доступних публічних послуг, що є важливою передумовою сталого розвитку територіальних громад.

5. Рівень виконання видаткової частини місцевих бюджетів України нижчий за заплановані показники, затверджені місцевими радами, що свідчить про недостатнє фінансування цих бюджетів. У складі видатків місцевих бюджетів України за функціональною класифікацією найбільш фінансово забезпеченими відмітимо видатки на освіту, соціальний захист і соціальне забезпечення. Значно нижчим рівнем виконання характеризувалися видатки на економічну діяльність та житлово-комунальне господарство, які відіграють визначальну роль у фінансуванні економічного розвитку територій. Особливо низькі показники спостерігалися в період воєнного стану.

6. Шляхами покращення формування місцевих бюджетів мають стати:

- внесення до переліку місцевих податків і зборів податку на доходи фізичних осіб, але змінивши систему його справляння між окремими місцевими бюджетами шляхом передачі до бюджету не за місцем роботи платника податку, а за місцем його проживання;
- вдосконалення механізму адміністрування податку на нерухомість;
- підвищення самостійності місцевих бюджетів шляхом зростання ролі місцевих податків та зборів у структурі їх доходів;
- поглиблення фінансової децентралізації шляхом закріплення більшої частини загальнодержавних податків за місцевими бюджетами;
- розширення джерел надходжень до місцевих бюджетів шляхом надання можливості органам місцевої влади самостійно запроваджувати місцеві податки і збори та встановлювати їхні ставки. Але лише під посиленням контролем органами державної влади;
- забезпечення зростання дохідної частини, відповідності із скороченням видаткової, завдяки розвитку комунального сектора економіки на місцях та збільшення кількості малих підприємств;
- децентралізації фіскальних функцій держави, а саме підвищення мотивації органів місцевої влади, закріплення за ними компетенції у пошуку власних додаткових джерел залучення фінансових ресурсів;
- вдосконалення практики мобілізації неподаткових надходжень.

7. Для забезпечення ефективного виконання місцевих бюджетів необхідно здійснити:

- подальше вдосконалення методології програмно-цільового бюджетування в частині оцінки ефективності та доцільності видатків для забезпечення економії бюджетних ресурсів, можливостей їх використання для досягнення поставлених цілей та завдань щодо реалізації бюджетної політики на місцевому рівні;
- забезпечення чіткого розмежування повноважень щодо контролю за виконанням місцевих бюджетів, а також посилення відповідальності за виконання бюджетних програм між учасниками бюджетного процесу;
- забезпечення відповідності між показниками виконання місцевих бюджетів і показниками соціально-економічного розвитку території;
- посилення прозорості процесу виконання місцевих бюджетів для надання достатньої своєчасної, достовірної та детальної інформації про стан виконання бюджетів, яка необхідна для прийняття рішень щодо управління бюджетним процесом і приведення обсягів фактичних видатків бюджету у відповідність з наявними ресурсами.

Вирішення проблем, пов'язаних з формуванням та виконанням місцевих бюджетів є ключовим завданням на сучасному етапі розвитку. Це дозволить оптимізувати як дохідну, так і видаткову частини бюджетів, підвищити ефективність використання бюджетних коштів та, зрештою, максимально задовольнити потреби населення, забезпечивши економічну та соціальну стабільність регіонів.

АНОТАЦІЯ

Магдієв І.Х. «Виконання місцевих бюджетів України»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньою програмою професійного спрямування «Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2025.

У роботі розглядаються теоретичні та організаційні аспекти формування та виконання місцевих бюджетів, у тому числі розкрито етапи розвитку місцевих бюджетів в Україні, сутність і значення місцевих бюджетів в економічній системі країни, розглянуто організаційно-правові аспекти формування та виконання місцевих бюджетів в Україні.

Здійснено моніторинг формування дохідної частини місцевих бюджетів України; визначено тенденції виконання видаткової частини місцевих бюджетів, проведено моніторинг виконання бюджету Одеської міської територіальної громади.

Досліджено досвід зарубіжних країн у виконанні місцевих бюджетів та можливості його застосування в Україні, виявлено проблеми виконання місцевих бюджетів України та запропоновано напрями їх усунення. Зроблено висновки.

Ключові слова: місцеві бюджети, доходи місцевих бюджетів, децентралізація, податкові надходження, міжбюджетні трансферти, видатки місцевих бюджетів.

ANNOTATION

Magdiiev I.H. «Implementation of local budgets of Ukraine»

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty 072 «Finance, banking and insurance» under the professional educational program in the direction «Finance, financial management and insurance». – Odesa National University of Economics. - Odesa, 2025.

The paper examines the theoretical and organizational aspects of the formation and implementation of local budgets, including the stages of development of local budgets in Ukraine, the essence and significance of local budgets in the country's economic system, and the organizational and legal aspects of the formation and implementation of local budgets in Ukraine.

The formation of the revenue part of local budgets of Ukraine was monitored; trends in the implementation of the expenditure part of local budgets were identified, and the implementation of the budget of the Odessa urban territorial community was monitored.

The experience of foreign countries in the implementation of local budgets and the possibilities of its application in Ukraine were studied, problems in the implementation of local budgets of Ukraine were identified and directions for their elimination were proposed. Conclusions were drawn.

Key words: local budgets, local budget revenues, decentralization, tax revenues, intergovernmental transfers, local budget expenditures.